

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

Олександр Брель,
*здобувач кафедри правознавства Одеського Державного
Економічного Університету*

В сучасних умовах інформатизації суспільства кожний суб'єкт господарювання, починаючи свою активну діяльність в будь-якій сфері і на будь-якому рівні, вступає в активні відносини із суб'єктами сучасних інформаційних процесів щодо пошуку, обробки й використання інформації. І якщо ці інформаційні правовідносини виникають у підприємств з приводу захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, то з іншого боку суб'єктами цих правовідносин є держава, виконання відповідних функцій якої покладено на Державний департамент інтелектуальної власності (далі Держдепартамент) та інші заклади, що входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Основні завдання Держдепартаменту — це, насамперед, організація заходів, пов'язаних зі збиранням, аналітичною обробкою, фіксацією, зберіганням, актуалізацією, пошуком, поширенням інформації стосовно правової охорони об'єктів промислової власності, зокрема, шляхом надання доступу до зазначеної інформації (у тому числі з використанням глобальної комп'ютерної мережі Інтернет) [1].

З метою реалізації цих функцій в Україні було створено Державне підприємство "Український інститут промислової власності", або Укрпатент, який проводить експертизу заявок на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем, зазначення походження товарів тощо) на відповідність умовам надання правової охорони, виносить рішення щодо видачі охоронних документів, забезпечує здійснення державної реєстрації об'єктів промислової власності та офіційної публікації відомостей про них.

Держдепартамент і Укрпатент забезпечують інших суб'єктів інформаційно-правових відносин інформацією шляхом створення нових патентно-інформаційних продуктів, їх накопичення, актуалізації та зберігання, а також надання доступу до патентно-інформаційних баз даних зацікавленим юридичним та фізичним особам. Важливу роль при цьому відіграють процеси адаптації та застосування норм діючого інформаційного законодавства до норма-

тивно-правових джерел галузі захисту інтелектуальної власності.

Перш за все, мова йде про впровадження системи електронного документообігу та використання електронних документів, зокрема, в частині розробки системи подання електронних заявок на об'єкти промислової власності.

Зазначеним питанням вже присвячено ряд наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких, передусім, слід визначити роботи І.Родіонова, І.Аглицького, В.Серової, М.Дутова, Я.Шкіри, М.Паладія, Д. Ловцова, Н.Дмитрика, А.Старченка, М. Монастирецького та ін.

Однак більшість цих авторів розглядають становлення інституту електронного документообігу як єдиний комплексний процес, визначаючи загальні його проблеми. Тому певні "дрібні" недоліки інформаційного законодавства, що регулює відносини електронного документообігу й досі існують та повинні бути визначені з метою їх подальшого усунення.

Організаційно-правові засади технології створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів визначаються Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг". Як і будь який документ, що одержує юридичну чинність тільки при наявності підпису (печатки) його автора, електронний документ, повинен мати обов'язковий реквізит — електронний цифровий підпис (далі ЕЦП),

що отримується в результаті криптографічного перетворення набору електронних даних, та який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність й ідентифікувати підписувача. Закон України "Про електронний цифровий підпис" передбачає два види електронного підпису: підтверджений простим і посиленням сертифікатом ключа. І якщо недержавні підприємства та фізичні особи можуть на договірних засадах засвідчувати чинність відкритого ключа сертифікатом, сформованим центром сертифікації ключів, а також використовувати електронний цифровий підпис без такого сертифікату, то органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної форми власності повинні використовувати лише "посилені" підписи.

Тобто, в інформаційних відносинах, що виникають між суб'єктами господарювання та Укрпатентом, як державною організацією, на яку покладено виконання ряду функцій Державного департаменту інтелектуальної власності, при використанні електронного цифрового підпису останньою повинен використовуватися саме посилений сертифікат відкритого ключа, що видається акредитованим центром сертифікації ключів, засвідчувальним центром або центральним засвідчувальним органом.

На перший погляд все це має логічний правовий вигляд, але чому

ж система електронного документообігу й досі не впроваджена в повному обсязі? Відповідь криється у ряді нерегульованих питань, що існують на межі інформаційного законодавства та нормативно-правової бази інших галузей права.

Залишається, зокрема, проблема з вимогою діючих правових норм стосовно обов'язкової письмової форми деяких видів документів. Так, наприклад, чинні Правила складання і подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, затверджені Наказом Державного патентного відомства України від 28 липня 1995 року № 116, встановлюють, що заявка на знак для товарів і послуг подається до Відомства на адресу закладу експертизи у письмовому вигляді. Звичайно, ця норма стримує процес впровадження електронного документообігу та потребує корегування шляхом додавання можливого варіанту подання заявки в електронній формі і узгодження із відповідною нормою Закону України "Про електронні документи та електронний документообіг".

Іншим невизначеним моментом є відсутність вимог до структури певних електронних документів та їх обов'язкових реквізитів. Свідченням цьому є перша спроба введення електронного документообігу в процесі реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності. Мова йде про застосування спеціальної комп'ютерної програми для підготовки електронного примірника заявки, користувачі якої зіткнулися з рядом

питань щодо його структури. І хоча цей зразок "електронної заявки" не вважається електронним документом, оскільки не має цифрового підпису, а тільки дублює письмову заявку, слід визнати, що "перший крок" вже зроблений і зроблений він у вірному напрямку.

Що ж до інфраструктури центрів сертифікації ключів, — існують також деякі ускладнення. Законодавство й досі не встановлює ні порядку зберігання та доступу до закритих ключів в них, ні відповідальність центрів за розголошення інформації. А необхідність у цьому, безумовно існує, бо у формуванні системи електронного документообігу у відносинах між господарюючими суб'єктами та державним департаментом інтелектуальної власності пріоритетним завданням стає створення центру сертифікації ключів на базі Українського інституту промислової власності.

Всі вищезазначені проблеми електронного документу та електронного цифрового підпису становлять лише верхівку айсбергу основного масиву проблем [2]. До загальних же недоліків впровадження системи електронного документообігу можна віднести недосконалість нормативно-правової бази та несформованість умов для використання електронного цифрового підпису в господарській та інших видах діяльності через недостатню кількість користувачів всесвітньої глобальної мережі Інтернет, що є основним середовищем застосування електронних документів.

Всі ці проблеми потребують подальшого вирішення, бо тільки за умов впровадження електронного документообігу можливо спростити та прискорити документообіг господарюючих суб'єктів. В контексті розглянутого питання, це, зокрема, дозволить підвищити продуктивність і поліпшити якість роботи експертів

та покращити умови при поданні заявок на об'єкти промислової власності, що, в свою чергу, сприятиме скороченню термінів їх розгляду і, відповідно, збільшенню кількості виданих охоронних документів [3]. ♦

Література:

1. Паладій М. Про стан і перспективи розвитку інформаційного забезпечення діяльності у сфері інтелектуальної власності // *Інтелектуальна власність*. — 2005. — № 12 — С. 4.
2. Промислове підприємство: поняття і науково-правові засади / За ред. академіка УАН, д.ю.н., проф. Пахомова І.М.: Монографія. — Харків: "Одіссей", 2006. — С. 97.
3. Монастирецький М. Впровадження новітніх інформаційних технологій в Укрпатенті // *Інтелектуальна власність*. — 2005. — № 4 — С. 10.
4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. в редакції Закону 24.06.2005 р. // *Відомості Верховної Ради України*. — 2005. — № 26. — Ст. 349.
5. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р. // *Відомості Верховної Ради України*. — 2003. — № 36. — Ст. 276.
6. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. в редакції Закону 25.06.2003 р. // *Відомості Верховної Ради України*. — 2003. — № 35. — Ст. 271.

ЦІКАВО ЗНАТИ

ФУТБОЛКА ДЛЯ ТУРИСТІВ

За останній час, список винаходів, призначених для туристів, помітно виріс. Серед вбрання можна згадати сорочку від комарів і сорочку для охолодження - на випадок спеки. Дуже корисною стане футболка для туристів, що планують подорожувати за кордон, і не встигли вивчити потрібної мови. Футболка створена спеціалістами студії Артемія Лебедева, її цінність полягає у тім, що такі позначення, як "пошта", "медпункт", "аеропорт", "ресторан", "телефон", "туалет", "пункт обміну", "готель", розташовані навколо знаку питання. Досить вказати на потрібну піктограму, а потім на знак питання, щоб отримати від перехожого інформацію.

За матеріалами: <http://www.avialine.com.ua>